SZÉNÁSI FERENC

Két Petrarca-szonett új fordítása elé

A prózafordítás szövege gyorsabban kopik, a versfordításé időtállóbb. Mégis, verseknek egy időben-korban több magyar változatuk is születik, mert egy-egy jelentős vers tömör és képzetgazdag szövegvilágának, különösen ha kötött forma is nehezíti, sohasem lehet egyetlen, végleges fordítása. A nehéz költői feladvány új és új tollpróbára sarkall, s az is gyakran előfordul, hogy pályája során a fordító egy-egy versnek többször nekirugaszkodik, s az újabb változatokban olykor a stílus és ezzel együtt az alaphang is módosul. Úgy hírlik, Kányádi Sándor az évek során tíznél is több változatban fordította le egy román költőtársa versét. Újrafordítás tehát korántsem csak a „gyengébb helyett jobbat" elv alapján készülhet, s ezt azért is szükséges előrebocsátanom, mert Petrarca két szonettjének jelesebb magyar fordításait – Sárközi György, Csorba Győző, Weöres Sándor munkáit – igen nagyra becsülöm, sőt, legfőbb erényeikben fölülmúlhatatlannak tartom. A híres szonettek újrafordítására éppen az a vágy ösztönzött, hogy az eddigi átültetések kivételes értékeiből minél többet átmentve készítsek újabb változatot, olyat, amely technikai megoldásaival még közelebb vihet Petrarcához. A *Daloskönyv* nyitószonettjében igyekeztem megőrizni Sárközi szövegének példásan zenei hangzását, illetve Csorba mintaszerű és mégis poétikus szöveghűségét, s eközben előbbinek szóhasználatán próbáltam frissíteni (búgtak, mostan, fiadzhat), utóbbinak pedig igyekeztem változatosabbá tenni quartina-rímeit; a zarándokhasonlat szonettben Sárközi költőiségét a magam eszményének is tekintve törekedtem a ritmustörő enjambement-ok kerülésére (5-6, 10-11) és a félrevezető „talmi" jelző kiigazítására, illetve Weöres légies könnyedségét vágyott eszményül fogadva kerestem a quartinák igei rímsora helyett az eredetinek jobban megfelelő változatosabbat, s próbáltam megőrizni az utolsó Petrarca-strófa közvetlen megszólításmódját. Annak megítélésére, hogy törekvéseimet mennyire tudtam megvalósítani – s persze az esztétikai élvezet kedvéért is –, idézem az említett fordításokat, s várom, hogy az én változatom után is szülessen majd újabb, amely valamennyi eddigi fordítás valamennyi értékét átmentve igyekszik meghaladni kevésbé sikeres megoldásainkat.

Petrarca, I

Sárközi György fordítása:

Kik hallgatjátok szerteszórt dalokban
a sóhajok hangját, melyek szivemben
búgtak tévelygő ifjú éveimben,
mikor részben más voltam, mint ki mostan;

Csorba Győző fordítása:

Kik hallgatjátok szétszórt rímeimben
a sóhajok szavát, étkét szivemnek
botló ifjúságában életemnek,
midőn más voltam még, másfajta ember;

a váltott hangért, min sírtam s daloltam
hiú remények közt s kétségeimben,
bocsánatát s részvétét adja minden
társam, ki próbát tett szerelmi gondban.

Ma látom már és szégyellem miatta
magam magam előtt mostan gyakorta:
mindenki csúfja voltam s hiuságom

a szégyent és a bánatot fiadzta
s azt, hogy tudom már megvilágosodva:
a földön a gyönyör csak röpke álom.

váltott hangom – mert sírnom kell s merengnem,
míg meddő kínok és álmok gyötörnek,
– ha tudjátok titkát a szerelemnek,
elnézitek tán, és megszántok engem.

Ma látom már: miképpen hordta széjjel
hírem a nép mesélő kedvtelése;
magamtól is gyakran szégyellve bánom.

Pironkodás járt, ím, e dőreséggel
és önvád és fénylő fölismerése:
e földi boldogság csak röpke álom.

Petrarca, XVI

Sárközi György fordítása:

Havas fejével indul az atyóka
a drága helyről, éltét hol leélte,
és a kicsiny család, reszketve érte,
sokáig néz az eltávolodóra.

Ő meg vén csontjait vonszolja Róma
felé, az élet alkonyához érve,
s bizony csupán a jószándék vezére,
mert kortól s úttól tört egész valója;

s eléri vágya városát egy este,
hogy lássa annak, kit majdan szeretne
látni az égben földi arcvonását.

Szép Hölgyem, én is így járok, keresve
téged másokban: vajjon hogy lehetne
meglelni vágyott képed talmi mását.

Weöres Sándor fordítása:

A fehér, sápadt apó cihelődik
az édes helyről, hol telt annyi napja,
és kis család mellől, mely megriadva
látja, hogy jó öregjük készülődik;

aztán vén csonttal ösvényen vesződik,
élete végóráit így folytatja,
erejét ajzza, amennyire tudja,
évektől rokkan, úttól megtörődik;

s Rómába ér, kivánságát követve,
meglátni Annak arca földi mását,
kit látni remél odafenn a mennyben:

én is, ó jaj, így bolyongok, keresve,
ha lehet, másban Hölgyem ragyogását,
igaz alakját oly igen esengem.